

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Інститут філології й журналістики

Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«РАДІОФІЛЬМ «ОДВІЧНА РУСАВА»

**(ПРО УЧАСНИКІВ НАРОДНОГО САМОДІЯЛЬНОГО
КОЛЕКТИВУ «РУСАВА», С. СТИНА, ТОМАШПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ).**

ТВОРЧИЙ ЗАХИСТ

Студентки IV курсу, групи 4Ж
галузі знань 0303 Журналістика та інформація
напрямку підготовки 6.030301 Журналістика
Вербовецької Вікторії Ігорівни

Науковий керівник: старший викладач,
кандидат наук із соціальних комунікацій
Лешко У. О.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії: _____

Члени комісії: _____

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
1.1. Теоретична база	3
1.2. Обґрунтування проекту	6
1.3. Мета роботи	7
1.4. Джерела фактів	7
1.5. Технічні програмні засоби	7
1.6. Сфера застосування	8
II. СПЕЦИФІКАЦІЯ РАДІОФІЛЬМУ «Одвічна Русава»	9
2.1. Структура радіофільму	9
2.2. Хронометраж	10
2.3. Музичний (звуковий) супровід	10
2.4. Ідея	10
2.5. Смысл	11
2.6. Специфіка аудиторії	11
III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	12
IV. СЦЕНАРІЙ РАДІОФІЛЬМУ «Одвічна Русава»	14

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Теоретична база

Сучасний світ неможливо уявити без засобів масової інформації, з кожним роком вони вдосконалюються, створюються нові, модернізуються старі. Продиктовані сучасністю нові стандарти змінили радіо, адаптувавши до вимогливого сучасного слухача. Радіо, як і раніше, залишається чи не основним засобом для повідомлення актуальних подій та явищ.

Радіожурналістика – це вид журналістської діяльності, що базується на використанні технічних засобів радіомовлення, а також сукупність радіопередач, які належать до галузі журналістики, результат творчої діяльності радіожурналістів. Радіожурналістика має низку специфічних властивостей, які відрізняють її від інших видів журналістики. Це – високий рівень оперативності, лише акустична природа інформування, особливий характер емоційного впливу на аудиторію, внаслідок цього – своєрідність композиції радіоматеріалу, спеціальні прийоми організації уваги слухачів тощо [2, с. 206].

Радіожурналістика – це творчо-виробничий процес і журналістско-практикові доводиться поєднувати в ефірі творче і технічне: журналістську майстерність і знання, пов'язані з технічним забезпеченням телерадіомовлення, технічним процесом діяльності телекомпанії і радіостанції. Сучасний журналіст, який готує матеріал до ефіру, має орієнтуватися у всьому технологічному алгоритмі виготовлення програми, оскільки це прямо чи опосередковано впливає на процес виготовлення радіомовної продукції [3, с. 82].

Сучасна радіожурналістика широко використовує природні виражальні можливості ефіру: багатство живої мови, діалогічність (не тільки повідомлення, але й спілкування), встановлення контактів зі слухачами, удосконалення засобів передачі звукових образів картин події, які документально підтверджують ситуацію, відображують атмосферу дії і впливають на емоційну сферу свідомості.

Усі ці властивості радіомовлення, а також висока оперативність, обумовлюють іншу сторону його комунікативної природи – специфіку сприйняття: виникнення у слухача ілюзії участі, асоціацій, уявних образів, що сприяє підвищенню емоційності сприйняття інформації, ідентифікації.

Методологічну й теоретичну основу роботи складають праці, які вивчали різні аспекти радіожурналістики: Т. Васильєва, О. Гояни [3], Г. Лазутіна [4], В. Лизанчук [6, 7], Ю. Летунов [5], В. Миронченко [9], В. Смирнов [13, 14], О. Пономарів [10], В. Цвік [17], А. Шерель [18]. У своїх працях науковці приділяли увагу мовній грамотності журналістів, визначали особливості авторських радіопрограм та описали специфіку сучасного радіомовлення, окреслюючи роль невербальних акустичних компонентів у творенні звукового образу.

А. Шерель у книзі «Радіожурналістика» [18] називає основні ознаки, які на його думку, не дозволяють радіо втрачати власних позицій та залишатися цікавим для багатьох реципієнтів. У структурі сучасних ЗМІ радіо залишається найбільш оперативним. Ні телебачення, ні кінематограф не мають техніки, що дозволяє без попередньої підготовки виходити в ефір з будь-якої точки земної кулі з розповіддю про подію і явище будь-якого характеру вже у момент початку цієї події. З усіх ЗМІ радіо є найзручнішим («невибагливим», «комфортним») для сприйняття аудиторією. Слухання радіо, як правило, не вимагає відмови від повсякденних справ, його можна поєднати і з виробничою зайнятістю, і з побутовими реаліями (прибиранням квартири, господарськими справами і тому подібне). Радіомовлення чинить безперечний психологічний вплив на людей. У системі ЗМІ радіо, орієнтоване передусім на слухове сприйняття, впливає більше за інших на уяву людини [18, с. 134]. Науковець переконаний, що саме завдяки цим властивостям радіо продовжує конкурувати з іншими ЗМІ борючись за увагу аудиторії.

Одним з самих найбільш дієвих методів популяризації радіо стала глобальна мережа Інтернет. Сьогодні, для того, аби розширити рамки своєї аудиторії достатньо, окрім ефірного мовлення, розпочати його в Інтернеті.

Оскільки на сьогоднішній день значна частина суспільства шукає потрібну інформацію саме в мережі інтернет його можна вважати одним із засобів масової інформації.

Сучасне радіо, що прагне стати другом для своєї аудиторії, – це особлива специфіка спілкування в ефірі, це своєрідні межі довіри між комунікаторами, що ґрунтуються на морально-етичних та естетичних засадах. Ці засади визначаються ефективністю радіомовлення, тобто вибором того комплексу виражальних засобів, тих вербальних технологій, за допомогою яких відбувається вплив на аудиторію, а отже, встановлюється зворотний зв'язок. Інтерактив радіо формується на основі звуку, завдяки якому активізується людська свідомість і спрямовується до діяльності, тобто йдеться про те, що, наприклад, А. Шерель назвав «звуковим образом» як сукупністю звукових елементів (мови, шумів, музики), за допомогою яких у слухача формуються уявлення чи асоціації про матеріальні блага, життєвий досвід, характер людини [18, с. 45].

Інформативне наповнення ефіру радіостанцій не обмежується лише випусками новин. Радіожурналісти подають інформацію про найважливіші новини кіно, шоу-бізнесу, спорту, новітніх технологій. Нині радіо транслює чимало передач, основну частину яких займають музичні композиції.

Радіофільм – це художньо-публіцистична передача, основу якої складають документально-образні матеріали, об'єднані однією темою, що розкрита через спосіб мислення, сприймання сучасника. Документалізм у радіофільмі підсилюють художні компоненти, що позитивно впливає на його сприймання слухачами [6, с. 573].

До основних жанрових ознак радіофільму належать:

1) документальна історична основа (різноманітні документи, спогади, записи на плівці тощо);

2) ретроспективна інтерпретація (поєднання документів і пояснень — дуже складний процес звукозапису і звуковідтворення дійсності з допомогою музики, шумів, які сприяють розкриттю ідеї і змісту радіофільму);

3) у радіофільмі присутній ведучий, який також виконує функції пояснювана, тлумача;

4) монтаж виконує роль засобу організації матеріалу і виражального засобу [6, с. 547–548].

Автор радіофільму повинен завжди пам'ятати, що цей радіожанр базується на цілеспрямованому відображенні фактичного звукового матеріалу, який є його основою, предметним змістом. Але у «живому» вигляді він може втратити своє специфічне жанрове забарвлення, якщо належно не буде «зцементований» наскрізним коментарем автора. При цьому радіожурналіст не лише пояснює те, що відбувається, а органічно пронизується ним, надає йому глибокого особистісного характеру, виражає свою національно-громадянську позицію, суспільну зацікавленість [6, с. 573].

Найважливішою ознакою документальності радіофільму є конкретний герой або конкретна подія історичного значення. А домисел лише використовується для «відновлення» маловідомих або невідомих другорядних епізодів із життя і діяльності конкретного героя, для відтворення обставин, у яких він жив, або для відтворення маловідомих деталей тієї чи іншої історичної події [6, с. 574].

1.2. Обґрунтування проекту

Радіофільм «Одвічна Русава» присвячений 45-річчю існування народного аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю «Русава» Стінянського будинку культури Томашпільського району Вінницької області. У фільмі йдеться про діяльність колективу «Русава», їхні досягнення, пропонуються спогади про поїздки на фестивалі і концерти, про обряди, пісні та їх виконавців. Подана розповідь про організатора фольклорного ансамблю колишню бібліотекарку школи, фольклористку, етнографа, виконавицю народних пісень Зою Зосимівну Чорну. Передача також містить народні пісні у виконання колективу.

1.3. Мета роботи

Мета створення радіофільму «Одвічна Русава» – популяризація діяльності й творчої спадщини народного аматорського фольклорно-етнографічного колективу «Русава». Радіофільм присвячений творчості колективу створений вперше і задовольняє естетичні потреби слухачів, збагачує знання слухачів про музичну культуру села Стіна. Радіофільм приурочений 45-річчю від дня заснування народного аматорського фольклорно-етнографічного ансамблю «Русава» Стінянського БК Томашпільського району Вінницької області.

1.4. Джерела фактів

Для створення програми використана така джерельна база: архівні документи з Вінницького обласного центру народної творчості; програми обласного та місцевого радіо; науковий фольклорно-етнографічний збірник «Одвічна Русава: етнографія та фольклор с. Стіна на Поділлі», телефільм «Мистецтво одного села»; газета «Томашпільський вісник»; газета «Вінничина», літератуно-краєзнавчий журнал «Вінницький край», альманах «Світлиця», програма телеканалу ВДТ «Дивоцвіти».

1.5. Технічні програмні засоби

У процесі створення радіопередачі були використані такі основні технічні засоби: цифровий диктофон «Sony ISD-SX2000», мобільний телефон, мікрофони, комп'ютер, програма для звукозапису та монтажу «Sound Forge».

Авторський текст записаний у студії звукозапису студентського радіо «Юнітон» інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. У радіопрограмі було використано записи живого голосу засновниці ансамблю «Русава» Зої Зосимівни Чорної, учасників колективу – Людмили Вікторівни Базюк, Галини Іванівни Сідак, Галини Миколаївни Сідак, Зінаїди Христофорівни Юрій, директора Вінницького обласного центру народної творчості, заслуженого

працівник культури України, керівника Всеукраїнської фольклорно-етнографічної експедиції до с. Стіна та ініціаторки видання книги про Стіну Тетяни Омелянівни Цвігун, кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента, завідувача кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Віталія Олександровича Гандзюка.

1.6. Сфера застосування

Радіофільм «Одвічна Русава» створений для транслявання в ефірі сучасних українських радіостанцій, обласних та районних радіостанцій («Українське радіо Культура», «Місто над Бугом» «Обласне радіо», «Юнітон», «Ладижин», «Хвиля», «ТАКТ»).

Аудіопродукт «Одвічна Русава» запропоновано включити в ефір Вінницького обласного радіо. Результати дипломної роботи апробовано на звітній науковій конференції викладачів, аспірантів і студентів інституту філології й журналістики, та опубліковано статтю «Молодіжна тематика на шпальтах газети «33-й канал»» (збірник «Журналістика і мистецтво слова», Випуск 8, 2016 р.).

II. СПЕЦИФІКАЦІЯ РАДІОФІЛЬМУ «ОДВІЧНА РУСАВА»

2.1. Структура радіофільму

- Походження назви народного колективу (вступне слово ведучої, пісні про село)
- Історія створення ансамблю та перший виступ на сцені (слова ведучої, голос 1)
- Розповідь про засновницю та першого керівника ансамблю – Зою Зосимівну Чорну (слова ведучої, голос 2, голос 3, пісня)
- Формування репертуару ансамблю (підводка ведучої, голос 2, пісня)
- Здобуття звання народного, конкурси і нагороди (слова ведучої, голо 1)
- Спогади учасниці Галини Сідак про концертні виступи і поїздки (голо 1)
- Діяльність другого керівника – Любові Калістівни Кельбас (підводка ведучої, голо 1, голос 4)
- Прихід в колектив нинішнього керівника – Людмили Вікторівни Базюк (ведуча, голос 4)
- Дитячий колектив «Русавочка» – послідовники ансамблю «Русави» (підводка ведучої, голос 4)
- Розповідь про тематику стінянських пісень (слова ведучої, голос 4, пісня)
- Історія села Стіни у піснях «Русави» (підводка ведучої, голос 2, продовжує розповідь ведуча, голос 2, пісня)
- Значення вишиванок для селян і безпосередньо для учасниць колективу (слова ведучої, голос 4, голос 5, ведуча, голос 6)
- Знакова пісня ансамблю «Колискова» та розповідь про солістку Марію Христофорівну Гідрович (підводка ведучої, голос 4, ведуча, голос 5, пісня, слова ведучої, мелодія, ведуча, пісня)
- Кількість учасниць ансамблю на сьогодні (слова ведучої, голос 4)

- Збереження традицій; проведення обряду «Вінкоплетини» у виконанні Галини Сідак і Зінаїди Юрій (підводка ведучої, обряд, слова ведучої, голос 7)
- Прихильниці колективу (слова ведучої, голос 7, голос 5, пісня, голос 5)
- Фестиваль «Одвічна Русава» (підводка ведучої, голос 5, голос 4, пісня, голос 2, пісня)
- Завершення радіофільму словами ведучої.

2.2. Хронометраж

Тривалість радіофільму «Одвічна Русава» – 54 хвилини 28 секунд

2.3. Музичний (звуковий) супровід

У радіофільмі звучать переважно пісні у виконанні фольклорно-аматорського колективу «Русава»: «На Поділлі село», «В далекому минулому», «Роман зілля», «Чи ж це мені Господь дав», «Наше поле наче море», «Журавка», «Колискова», «Попід гору попід круту», «Понад яром, яром», «Ой, чого калина квіти похилила»

У виконанні дитячого ансамблю «Русавочка» пісня «Сватав мене попів син». Також використано пісні Юлії Васюк – «Роде мій» і Тіни Кароль та Інни Іщенко – «Ходить сон», мелодія Мирослава Скорика й арія Summertime Дж.Гершвіна (виконує Елла Фіцджеральд).

2.4. Ідея

Радіофільм «Одвічна Русава» створений з метою національно-патріотичного виховання українського радіослухача, відродження традицій та обрядів, ознайомлення з творчістю фольклорно-етнографічного ансамблю «Русава».

2.5. Смысл

Основний смысл радіофільму «Одвічна Русава» – задовольнити естетичні потреби слухачів, популяризувати українську народні пісню, зберегти культурні надбання та цінності.

2.6. Специфіка аудиторії

Радіофільм розрахований на широке коло слухачів різної вікової категорії. Зокрема на людей, які цікавляться музичною культурою, адже у фільмі використано досить велика кількість українських народних пісень. Також радіоматеріал на культурологічну тему може зацікавити молодь, оскільки розвиває естетичний смак, знайомить з надбаннями пісенної творчості Вінничини.

У радіофільмі використано розмовну лексику, немає складних термінів, тому інформація сприймається досить легко. За правилами наближення інтересів радфофільм «Одвічна Русава» зацікавить жителів села Стіна.

III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильева Т. Радиожурналистика – проблемы «живого» вещания / Т. В. Васильева // Вестник Ленинградского университета. – Сер. 2. История, языкознание, литература. – 1987. – № 4. – С. 37–45.
2. Гаспарян В. Работа радиожурналиста. Технология творчества. / М.: Информационно- издательский центр Connest, 2000. – 480 с.
3. Гоян О. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту / О. Я. Гоян– К. : Веселка, 2004. – 245 с.
4. Лазутина Г. Основы творческой деятельности журналиста. – [Электронный ресурс] / Г. В. Лазутина. – Режим доступа: [//http://www.journ.bsu.by/index.php](http://www.journ.bsu.by/index.php).
5. Летунов Ю. Время. Люди. Микрофон. / Ю. А. Летунов – М.: Искусство, 1974. – 279 с.
6. Лизанчук В. Основы радіожурналістики. / В. В. Лизанчук – К.: Знання, 2006. – 628 с.
7. Лизанчук В. Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник / В. В. Лизанчук – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
8. Любосветов Д. По законам эфира. О специфике творчества радиожурналиста. – М.: Наука, 1979. – 270 с.
9. Миронченко В. Технічні засоби радіомовлення та звукозапису: Посіб. для студ. Інституту журналістики. / В. Я. Миронченко – К.: Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. – 76 с
10. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. Посібник. 2–ге вид., стереотип. / О. Д. Пономарів – К.: Либідь, 2001. – 240 с.
11. Потятиник Б. Мережеві ЗМІ в Україні: прогноз розвитку / Б. М. Потятиник // Телевізійна й радіожурналістика. – 2009. – № 8. – С. 74–79.
12. Радіожурналістика: Учеб. для студентов вузов, обучающихся на спец. «Журналистика» / Н. Барабаш, Л. Д. Болотова, В. В. Гаспарян и др.; Под. ред. А. А. Шереля. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 479 с.

13. Смирнов В. Жанры радио журналистики / В. В. Смирнов – К.: Дакор, 2002. – 450 с.
14. Смирнов В. Формы вещания: Функции. типология, структура радиопрограмм: учеб. пособ. для вузов / В. В. Смирнов. – М.: Аспект Прессе, 2002. – 203 с.
15. Сомова Е. Мелодика как стоппер в радиорекламе / Е. Сомова // Коммуникации в современном мире. – Воронеж, 2002. – С. 106–107.
16. Сомова Е. Тембральная метафоризация в радиоречи [Электронный ресурс] / Е. Сомова // Русский язык. – 2002. – № 1. – Режим доступа: <http://www.relga.ru/n79/rus79.htm>.
17. Цвик В. Журналист с микрофоном. Учебное пособие. / В. Л. Цвик – М.: Издательство МНЭПУ, 2000. – 59 с.
18. Шерель А. Там на неведомых подмостках: Радиоискусство. Проблемы истории и теории, 1922–1941 / А. А. Шерель – М.: Российский институт искусствознания Министерства культуры РФ, 1993. – 483 с.

IV. СЦЕНАРІЙ РАДІОФІЛЬМУ «ОДВІЧНА РУСАВА»

Початок запису

Шум: природа, шум річки

ВЕД: Бог стрічку голубу на землю кинув.

Цю стрічку-річку Русавою звать.

Серед скелястих гір в вузькій долині

Стіняни, земляки мої, живуть.

Шум: природа, шум річки

ВЕД: Стіна... Таємниче, наповнене живим подихом історії село, яке простягається вузькою, звивистою смугою вздовж річки Русава. Подекуди спокійної, тихоплинної, ледь чутної, а місцями бурхливої, сердитої від тісноти. Саме з цією річкою пов'язана назва аматорського колективу села Стіни – «Русава». Він став гордістю не тільки району, а й всієї України. Вже більше чотирьох десятиліть ансамбль несе до людей самотні пісні рідного краю, немов річка свої води. Колектив з любов'ю оспівує в піснях своє село.

Пісня «На Поділі село серед гір розцвіло»

ВЕД: Хто ще не побував в селі Стіна, обов'язково завітайте! З усіх населених пунктів Томашпільського району це село вирізняється не лише особливим географічним положенням – його квітучість та мальовничість асоціюється з Карпатськими краєвидами, а ще й тим, що старовинна стінянська земля надзвичайно багата скарбами духовності. У Стіні люди гостинні, співучі та щедрі. При спілкуванні з ними відчуваєш душевне збагачення.

Пісня «В далекому минулому»

ВЕД: Наші предки залишили у спадок найдорогоцінніший дар – народну пісню. Минають епохи, змінюються покоління, а пісня така ж юна, хвилююча й чарівна. Народний фольклорно-етнографічний ансамбль «Русава» має надважливу місію – передавати наступним поколінням народну пісню – самотню, неповторну, українську.

На фоні звуки природи + музика

Пісне – тривожна, вогненна, залюблена,

Ти не була сиротою загублена,
 А як приходила – то блискавицею,
 Серцю і розуму ставши сестрицею.
 Слався ж, утверджуйся музою й мовою,
 Стань материнською, з кожним – розмовою.

Пісня «Роман зілля»

ВЕД: Заснували фольклорний ансамбль у 1970 році спеціально для участі в концерті, який був присвячений 100-річчю Леніна, хоча цей факт не розголошують. Учасниця Сідак Галина Іванівна згадує, які пісні виконувала з колегами на першій сцені.

Голос 1: Пісня про Марію Лисенко, а друга Хожу брожу по діброві, тоді Тече річка невеличка, Попід гору попід круту, А я в сад не ходила.

ВЕД: Організатор колективу – колишня бібліотекарка школи, фольклористка, берегиня народної пісні Зоя Зосимівна Чорна. Нині – заслужений працівник культури, нагороджена медалями «За доблестный труд», «Ветеран праці», а також багатьма іншими нагородами.

Голос 2: Півтора дня була зібрана хорланка наша. Півтора, півтора! Як ми у цей клуб велися на сцену, ви щоб побачили бавків цих, от. І журилися що ми взуємо, і що ми співати будем. Ого, як нам дали, аж десять пісень, це не шутки. І з того часу ми не сходимо із вінницької, із кийвської і нас кругом, і в Молдавії ми були, кругом нас хватало. І ми завжди живі, здорові і бадьорі. Нам пісня жити і будувати помагає.

ВЕД: Музична діяльність Зої Зосимівни почалась з уроків музики у рідній школі. Так вона потрапила на 4-річні заочні курси вчителів співу в Інституті вдосконалення учителів у Вінниці. Наставниками стали найвідоміші митці, що дали основи музичної освіти: Василь Папаїка (баян), Олексій Зуєв (музична грамота), Анатолій Мархлевський (хоровий клас), Родіон Скалецький (народознавство). Саме Скалецький вчив, як збирати пісні, аранжувати, розписувати. Казав:

Голос 3: Стіна! Співайте. Співайте своїх пісень — це ваше найдорогоцінніше!

ВЕД: І вона заспівала:

Пісня «Чи ж це мені Господь дав»

ВЕД: Зоя Зосимівна завжди збагачувала репертуар колективу. Багато пісень записала від своєї матері Антоніни Фоківни, солістки ансамблю. Також не мало композицій написала сама. До Зої Зосимівни натхнення приходить у звичайних побутових умовах.

Голос 2: Але печу я хліб, дрова ж укупку ми склали, а вони розгорілися, а я лиш тако раз! А дрова по цім, по всій печі розбилися. І отой, отой шум дровлячий і він мені підказав цю мелодію і я тут у печі, а Оля хліб виробляє, да тітко Марія, да. А Оля моя хліб виробляє у форми. Кажу я: «Оля іди скоро сюда!», а вона каже: «Чого?» «Дай-но той віршик!». Слухайте, ця мелодія мені пішла, я Олю садю, щоб вона перший голос, щоб цю мелодію вивчити, дивимся хліб з форми втік, у печі вигоріло, а ми пісню... Стойкує той, Оля скидає, переміює і знов у форми виробляє. От розумієте це таке якесь, шось десь. От планета, планета підійшла. Але шо ж ти скажиши, тоді такий час, шо мені просто Богом даний такий дар.

ВЕД: Учасниця Любов Кельбас також занотовувала пісні від своєї матері Ганни Семенівни, принесла власні композиції і Марія Гідрович. На сьогодні у виконанні ансамблю «Русава» записано понад 500 пісень.

Пісня «Наше поле наче море»

ВЕД: У 1978 році в житті колективу відбулась визначна подія – йому присвоєно звання «народного» за відродження і пропаганду народних традицій, активну концертну діяльність.

Географія виступів колективу без перебільшення надзвичайна. От лише деякі з них:

- Відкриття Всесоюзної майстерні фольклорних колективів у Москві;
- Всесвітній фестиваль молоді і студентів у Києві;

- Всесоюзний фестиваль народної творчості у Великому Устюгу Вологодської області (диплом I ступеня) 1986 р.
- телеконкурси «Сонячні кларнети» в 1980 році та в 1985 роках;
- Всесоюзний огляд художньої самодіяльності, присвячений 40-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні;
- Міжнародний фольклорний фестиваль у Москві в 1988 році, де ансамбль був нагороджений дипломом та бронзовою медаллю, а керівник – золотою медаллю.
- участь у зйомках кінофільму «М. Коцюбинський» у 1985 р.;
- переможці радіоконкурсу «Золоті ключі» у 1985 р.;
- неодноразові учасники з обрядовими програмами в музеї народної архітектури та побуту України в м. Києві.

(музична перебивка)

ВЕД: Хоч і учасниці перед будь-яким виступом хвилювались, все ж це приємне хвилювання, яке на сцені перетворювалось у задоволення. Кожен виступ був незабутнім та залишав тільки приємні емоції, які щоразу надихають на спогади про ті насичені репетиціями і концертами роки. Ділиться враженнями Галина Сідак.

Голос І: Ми колись навіть раніше сходилися в когось день народження, якісь свята, сходилися і тако вже як їдиш кудась прямо відпочиваєш і дуже багато я завдячую цьому колективу, дуже багато світу побачила то у Москві були два рази, у Києві не знаю скільки разу. У Великий Устюг їздили, це ж кажи Зоя Зосімівна, шо до Москви, а звідти закомпасірували білет на 18 рублів, не далеко. Боже ми ше довше від Москви їхали як до Москви в той Устюг. по дорозі наспівалися, наговорилися і там тако дуже гарно, місто таке старовинне, церков багато і люди були такі гостиприємні.

ВЕД: Гріють Галину Іванівну спогади про виступ у Росії.

Голос І: А тоді ми вийшли виступати, а ну українців багато ж тожи в Росії є, були там українці, потом підходили до нас і ми заспівали "Ой, вербо, вербо кучерява" і якусь ше, забула. Ми заспівали її тихо так, а тоді так начали

аплодувати, то ми звідти такі на піднесені приїхали, а в готелі ми були там.. ну їли, в кафе нас там годували, приїхали пізно вже всі люди повечеряли, дали нам їсти, то кафе закрили з середини, то ми там і танцювали і якась та шо обслуговувала бабка прам така пожила, співала бабушки-старушки з нами танцювала.

(коротка музична перебивка)

ВЕД: У 1999 році Зоя Зосимівна передала колектив у руки Люби Кельбас. Але весною 2014 року вона несподівано пішла з життя. Для ансамблю це була велика втрата. Адже в колективі вона стала лідером, часто виступала в ролі соліста, навчала юних учасниць, була ініціатором поїздок на концертні виступи. Про таку втрату без сліз на очах говорити не можна, адже за тривалий період в колективі вони стали вірними подругами.

(сумна мелодія на фоні) Трек: Мирослав Скорик - Мелодія

Голос 1: *Такої людини як вона більше нема, вопшим для мене це важка тема... Уже бач, два роки про це спокійно не можу говорити... у мене як кусочок душі забрали.*

(коротка музична перебивка)

Голос 1: *Ми жили у Москві готель «РОСІЯ». Такий готель великий шо як зайдеши заблудишся, такі номери, шо я ніколи не бачила. У нас тако номер виходив на Кремль, ми з Любою жили Калістінівною. Купили мандаринів, бо тут у нас не було, на вікно посідаємо їмо ті мандарини, дивимось як міняється там ця почесна варта коло мовзолею.)*

(музична перебивка)

ВЕД: Саме Любов Калістінівна була наставницею нинішнього керівника ансамблю Людмили Базюк.

Голос 4: *Незабутні було враження, коли вони показували композицію в Києві «Усі гори зеленіють». І коли Любов Калістінівна заспівала цю пісню, і вони, там також була йшла і колискова там вся тема, оця тема жнив відтворена і коли вони завершили, зал встав, увесь зал стояв, браво їм кричали хвилин 15-20, їх просто не відпускали їх зі сцени. В них це незабутнє враження,*

мені здається, що вона, Любов Калістіївна,, коли про це розповідала, вона в неї були сльози на очах, вона спокійно про це не розповідала, тому що дійсно там була тема така відтворена і це так було, що це вразило абсолютно всіх людей.)

(музична перебивка)

ВЕД: Людмила Базюк не випадково потрапила в колектив, її мама, Марія Шпиклірна теж учасниця «Русави». Тож дівчинка ще з дитинства мала можливість спостерігати за творчістю ансамблю.

***Голос 4:** Дуже яскраві в мене враження. Запам'яталося, коли на Панській долині були обряди на Івана-Купайла. І це мама в садочку, їхав великий автобус, зупинилися..... і забрала моя мама мене маленьку і це самі-самі які яркі в мене враження з дитинства залишились про цей колектив, коли перший раз бачила оці сорочки оці всі-всі-всі всіх жінок, і такий великий, було телебачення, і водили величезний хоровод на тій долині, там же дуже гарна природа і вибрали таку гарну місцину дуже. А офіційно вже в колектив я прийшла співати в 13 років у 1993-му. Тож це було дуже яскраве враження, тому що поїхали в місто Луцьк.*

(музична перебивка)

ВЕД: «Русава» – це не тільки українська пісня, щира українська душа, це ще й історія, досвіт, улюблена справа, яку передають з покоління в покоління, зберігаючи духовне багатство села. Керівник, Людмила Базюк, працює з колективом «Русава» та з дитячим ансамблем «Русавочка», аби не перервалася пісенна ниточка поколінь.

***Голос 4:** Є при колективі молодша група – ансамбль дитячий «Русавочка», який налічує також 10 учасників. Цього року більше діток добавилось. З задоволенням вчимося співати, водити хороводи, продовжувати наші традиції. Якщо це вдасться на майбутнє, обов'язково будемо підтримувати і зберігати нашу пісенну спадщину.*

ВЕД: Наскільки різноманітне життя, настільки й різноманітна тематика стінянських пісень. У них про все можна почути: і побут сільського життя,

веснянки і колядки, історію звитяжних козаків, і неповторну природу, гори, гаї, поля, про стосунки в сім'ї, про сирітське життя і, звичайно, про кохання. Найчастіше головним персонажем в піснях фігурує жінка та її нелегка доля.

Голос 4: Соціально-побутова, скажу, тема майже у всіх. Але дуже багато історичних, дійсно таких, що неповторні, які виконуються тільки у нас, і також не знаю, будем намагатися передати наступному поколінню також, це неповторно у виконанні саме попереднього складу колективу такі пісні. Але майже переважають соціально-побутові от найбільше).

Пісня «Журавка», перший куплет:

Ой журавко, журавко,

Ой журавко, журавко

Чого плачеш так жалко?

ВЕД: Не дивно, що репертуар ансамблю має чимало історичних пісень, адже село Стіна має дуже багато цікавих подій минувшини, що назавжди закарбуються пам'яті.

Голос 2: У нас були турки і татари, хотіли захватити нашу землю, наше село. Пісня така була:

Надійшли турки з татарами

Як та чорная хмара.

Стали стріляти, церквоньку брати,

Ой, бачуть турки, що то не шутки.

Ой, бачуть турки, що то не шутки,

Але Божая мати

Пулі вертає, турка вбиває

Ой, бачуть турки, що то не шутки.

ВЕД: Після турків ступили на стінянську землю поляки. Сталося це на свято Великодня. Як тільки отець в церкві промовив «Христос Воскрес!», почалася велика битва. Всі люди, що були біля храму загинули, адже зовсім ен озброєні. Кров текла струмочком аж до річки.

Голос 2: Тоді наш народ, наші жінки отой сум, оту досаду свою у вишивці. А чорне вишиття – це сум, це земля.

Пісня «Журавка», другий куплет:

Як же мені не плакати

Як же мені не плакати

Як так далеко літа.

ВЕД: Стіна є відомим центром вишивання на східному Поділлі. Чорний та червоний колір посідають особливе місце у стінянській вишивці. Ці сорочки – унікальні, адже техник, якими користуються місцеві майстрині, немає в жодному іншому регіоні. У великій юрбі вишиванок, стінянські все одно впізнаєш. Ниточка до ниточки переплетені з любов'ю лягають на біле полотно. І наче сам Господь малює долю.

Голос 4: Наші сорочки як неповторні в свої вишивці, в свої красі, в свої оригінальності. Їм майже всім сорочкам більше ста років. Передали зі скринь бабусі бабусям, а ті своїм внукам і дітям, скажем так. І вишиття чорне і різні там йдуть техніки, там калачиком, кучерики йдуть, колоски, мені здається ще й.

ВЕД: Неповторні вишиванки відомі не тільки на Поділлі, а й у світі.

Голос 5: Костюм ось Русави в Японії на міжнародній виставці десь пів року там був, тому що ця низь чорна ця низь по білому вона знову ж таки унікальна.

ВЕД: Майже у кожній родині є річ, яку передають з покоління в покоління (браслет, перстень чи намисто). У Стіні значення сімейного оберегу має вишиванка. У кожній скрині є вишита сорочка ще від прабабусь і дідусів. Не дивлячись, що їм стільки років, ніде й дірочки нема: якісні, домоткані і цупкі. Ці сорочки передають енергетику роду. Нерідко на вулиці побачиш як дівчатка йдуть до школи у вишиванках, але не тому, що зараз це стильно і модно, а тому що в селі жінки й досі люблять вишивати. Учасниця народного ансамблю Зінаїда Юрій це підтверджує.

Голос 6: В нашому селі я вам скажу дуже зберігаються традиції і ми стараємося, от нам передавали наші батьки, а ми вже передаєм своїм дітям, своїм внукам. Я навіть не злукавлю якщо скажу, що в кожній сім'ї для дітей є сорочечки, для дівчаток є маленькі, для хлопчиків тожже. Он в мене от внук є, нього є вишита сорочка, маленька хлопчача така дійсно, старенька сорочка, ну старовинна, давня.. Вона передається з покоління в покоління, так ми її бережемо, ми її дуже акуратно от.

(коротка музична перебивка)

ВЕД: Як сон-трава реліктова рослина для села, так і «Колискова» для колективу – знакова пісня. Незрівнянно вона звучить у виконанні Марії Гідрович. Неповторний голос, унікальна манера виконання, відчуття, наче співає душа. Тепер талановитий голос звучить тільки у записі... Восени 2015 року свічка життя Марії Христофорівни погасла. Про винятковий голос Марії Христофорівни розповідає керівник ансамблю «Русава».

Голос 4: Вона могла так маневрувати в пісні своїм голосом, що вкрашувати цю пісню своїм голосом, так вона її збагачувала, що вона неповторна. Її пісні і виконання її в піснях не повторне абсолютно. Багато хто з професіоналів, скажемо, які вчилися, намагались її повторити не можливо. Бо це треба мати такий голос як у неї.

ВЕД: Директор Вінницького обласного центру народної творчості, заслужений працівник культури України Тетяна Цвігун також в захваті від «Коліскової».

Голос 5: От всі ці роки, ці жіночки - це просто унікальні виконавці. І мені було особливо цей дует Марії Гідрович Христофорівни і Зої Зосимівної, їхній дует знову ж таки настільки голоси зливалися, ну здавалося, що це закриваєш очі да і не віриш що ці люди поряд з тобою, здавалось, що це десь там здалеку звучить ось ця така прекрасна мелодія. Особливо, найунікальнішим твором це була колискова у виконання Марії Гідрович, оці поспівки, оці нотки, які кажуть, ми тепер вміємо як записати фольклор да, як дерево обрубане, ми вміємо записати тільки самі правильні ноти - основні. Ми

не можемо записати отого як народ до кожної ноточки йшла ця ше "прієвочка", як ми кажимо, цей форшляжик такий, який ледве вловимий, але він давав такого колориту, що повторити це ну дуже-дуже важко. Жалко, земля її пухом Марії Гідрович, але її оце шо в запису залишилося багато їхніх творів, в запису саме колись був унікальний республіканський радіо фестиваль "Золоті ключі" і от кращі фольклорні колективи, вони саме залишилися і фондах нашого радіо.

Пісня «Колискова»

ВЕД: Закордонного музиканта колискова надихнула на створення нового світового шедевру. Американський композитор Джордж Гершвін 1935 року написав арію «Summertime» для опери «Поргі і Бесс». За словами Алексіс Кохан, Гершвін написав цю композицію під враженням від української колискової пісні «Ой ходить сон коло вікон», яку він почув у Нью-Йорку у виконанні Українського Національного Хору під керуванням Олександра Кошиця у 1929 році.

Дж.Гершвін (Елла Фіцджеральд) – арія Summertime

ВЕД: В Україні теж цінують колискову. Текст української народної пісні «Ой ходить сон» був надрукований в альманасі «Русалка Дністровая» в 1837 році. Там вона позначена як «леліяльна». А зовсім нещодавно колискова зазвучала у телевізійному талант-шоу «Голос країни» у виконанні Тіни Кароль та Інни Іщенко.

Тіна Кароль та Інна Іщенко «Ходить сон»

ВЕД: Час не стоїть на місці, покоління змінюється, життя вносить свої корективи: когось Бог забирає до себе, а комусь дарує нове життя. Щороку кількість учасниць в колективі помітно зменшується. Нині їх десять, розповідає Людмила Вікторівна.

Голос 4: На даний момент я, як керівник колективу – Людмила Базюк, Сідак Галина Іванівна, Сідак Галина Миколаївна, Юрій Зінаїда Христофорівна, Юрій Зінаїда Василівна, Чорна Ольга Василівна, Царевська Тетяна Миколаївна,

Шніклірна Марія Михалівна, Вербовецька Вікторія Ігорівна, Базюк Вікторія Олегівна.

(коротка музична перебивка)

ВЕД: Колись на сцені місцевого Будинку культури учасниці тісенько стояли одна біля одної, щоб усіх було видно. Багато жінок, дівчат, які співали у колективі через певні життєві обставини залишали ансамбль.

Пісня «Журавка», третій куплет:

Відбилася від роду

Відбилася від роду

Як той камінь у воду

ВЕД: Поняття «вінкоплетини» і «нанашка» не знайомі навіть у найближчому сусідньому селі. Тоді як в стіні про це всім відомо і до нині люди дотримуються давніх традицій та обрядів під час свят. Передвесільний обряд вінкоплетин у виконанні Зінаїди Юрій та Галини Сідак є підтвердженням того, що «Русава» крім зберігання пісенної спадщини, поширює і зберігає українські традиції і звичаї. І в них це чудово виходить.

Обряд «Вінкоплетини»

Пісня – Сватав мене поїв син

ВЕД: Багатий досвід вінкоплетин має Галина Миколаївна. Ще змалку плете віночки, так і зараз часто керує весільним процесом, щоб нічого не забули, жодної пісні не пропустили.

Голос 7: *Я цей я ще дівчиною вінок плела. Попробувала співати і так і плела вінки. Макарову я убирала, Марусю, сестру вбирала дівчиною ще. Подружок всіх своїх повіддавала. Хто віддавався всім своїм я вінки плела, вбирала. Колись плели вінки з васильку, з барвінку і квітки туди вкладали і просто багато вкладали туди васильку і такий він стріхатий получався, такий як зараз на купала роблять ці віночки. А це такі плели великі прям на всю голову. Віночок так має сохрнятися, колись склали, клали в скриню, клали в образи віночки.*

(музична перебивка)

ВЕД: Як у кожного артиста, у колективі є свої слухачі і фанати. Вони відстежують оголошення на стенді біля сільської ради і з задоволенням відвідують концерти ансамблю, щоб ще раз почути неповторні пісні, згадати свою молодість і просто поаплодувати майстерним голосам.

Голос 7: Ну є жіночки, але що ж вони, коли вони йдуть. Оце тьотя Галя Чорна, Марія Рахаїлова. Вони ж то... якийсь концерт був, вони все «Будете виступати, будете виступати?», кажу «будем!», «А, ну то ми прийдемо, як ви будете виступати, то ми прийдемо».

ВЕД: Тетяна Омелянівна теж вважає себе палкою прихильницею аматорського ансамблю.

Голос 5: Ще в роки своєї молодості, будучи завідувачем вокально-хоровим відділом, я почала свою співпрацю безпосередньо з колективом «Русава». Ну звичайно, найперша із знайомства Зоєю Зосимівною Чорною. Рада, що мені колись прийшлося разом з ними поїхати в Москву на фестиваль, це була центральний будинок творчості тоді був у Москві от і їх запросили для творчої лабораторії, тобто вони показували показове заняття для інших керівників фольклорних колективів з усього колишнього Радянського союзу. Тобто вже тоді я перейнялась такою гордістю за те, що ми маємо такий творчий колектив, що ми маємо такий унікальний фольклор, який цікавий всім народам, незалежно від того якої вони національності.

(коротка музична перебивка)

ВЕД: Коли зайшла мова про улюблену композицію, то Тетяна Омелянівна довго не думала, а з певним трепетом у душі відповіла:

Голос 5: В них дуже багато пісень, ну мені дуже подобалось як ще Зоя Зосимівна і Люба Кельбас, жалко, жалко звичайно, що знову ж таки ще не в зовсім такому поважному віці вони відійшли, як вони вдвох: "Попід гору попід круту"

Пісня «Попід гору попід круту»

Голос 5: Хоча там пісень! Яку не візьмеш пісню - це просто, це те, що треба знати, що треба передати, тому я дуже рада за Людмилу Базюк, яка

зараз очолює колектив. І дуже б хотілося, щоб отак як їй старше покоління передало цю Любов до народної пісні, щоб так само вона зуміла навкруг себе згуртувати ось цих молодих людей, які гордилися би тим що вони з села Стіни, тому що саме село - унікальне і те, що там творилося протягом віків в народному мистецтві, традиційному - це просто шедеври.

ВЕД: Завдяки Тетяні Цвігун в селі Стіна проводять колоритне свято «Одвічна Русава» на літнього Миколи. З'їжджаються колективи і біля річки презентують свої витвори культури та мистецтва, грають, співають і танцюють. В селі, що оповите горами, акустика чудова, тож музику чути аж ген за село!

Голос 5: Ми започаткували свято в селі Стіна - свято народної культури, взяли більш ширше, щоб не тільки фольклорні колективи приїжджали, а разом з тим і майстри, і народні ремесла і народну кухню показати, і народний костюм показати. Нам дуже хотілося, щоб ці традиції, ці знання саме пісенною культури цього краю унікального, щоб вони не пропали, тому ми з великим задоволенням започаткували якби ось це свято і дуже б хотіли, щоб район, все таки, знаходив можливості і фінансові і в першу чергу звичайно бажання таке духовне, моральне.

(коротка музична перебивка)

ВЕД: Про проведення першого фестивалю в селі, що відбувся у 2009 році згадує Людмила Базюк.

Голос 4: Так це взагалі родзинка. Це наша, напевно в селі. Це двойне свято. Тому що в селі дуже багато гостей, і так як для колективів у було на 40-річчя колективу було, то і співали, і для нас співали, і ми співали і дарунки і дуже рада, що на той момент були ще всі учасниці живі й здорові, скажимо так, і всі приймали участь у фестивалі.

Уривок пісні «Ой зйідімося роде, погуляємо»

ВЕД: Цьогоріч 22 травня знову відбулося дивовижне свято понад річкою Русавою. Імпровізована сцена розташувалася на великій галявині посеред села в оточенні високих пагорбів, вкритих височенними деревами. Це місце створено самим Богом. Гучні оплески, духовий оркестр, безліч людей у

вишиванках. Але учасниці ансамблю стоять біля своєї світлиці і їм дуже бракує Зої Зосимівни, оскільки через хворобу вона не змогла прийти. Зібравшись силами, колектив традиційно відкриває свято. І полинула пісня між вербами над річкою, між хатинками і світлицями, між горами аж до матусі Зої Зосимівни.

Пісня «Понад ярмом, ярмом»

Голос 2: І ви шануйтеся не цурайтеся, признавайтесь, не багато нас є.

Уривок пісні «Ой чого калина»:

Ой чого калина квіти похилила

Чи багато цвіту, чи важка роса

Ой чого ж так рано мама посивіла

А була ж у неї золота коса.

(на фоні сопілка)

ВЕД: Вечоріє у Стіні швидше, ніж деінде. Стоїш на пагорбі, а здалека чутно українську пісню. Заплющуєш очі і здається, що ті голоси зливаються з жебонінням річки, шелестінням верб, співом соловейка. Пісні, що злітають, мов птахи над селом, лунатимуть завжди, як найцінніший скарб.

ВЕД: Ви слухали радіофільм «Одвічна Русава». Автор сценарію – Вікторія Вербовацька.

Кінець запису